

ТЕХНИЧКА ПРЕПОРУКА бр.14а:

**ПЛАНОВИ РАЗВОЈА
И ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈСКА РЕШЕЊА ЗА
ПЛАНИРАЊЕ ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ**

I издање, септембар 2001.

На основу предлога Радне групе, Технички савет ЕПС-а - Дирекција за дистрибуцију електричне енергије је на 164.-ом састанку који је одржан 4.9.2001. године у Нишу донео одлуку: **усваја се**

ТЕХНИЧКА ПРЕПОРУКА бр.14а:

ПЛАНОВИ РАЗВОЈА И ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈСКА РЕШЕЊА ЗА ПЛАНИРАЊЕ ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ

I издање

Предложена решења су у складу са важећим прописима и стандардима и задовољавају захтеве сигурности, функционалности и економичности.

Чланови Техничког савета:

- 1 мр Миладин Танасковић, Председник Техничког савета, "Електродистрибуција" Београд
- 2 мр Зоран Ристановић, "Електровојводина" Нови Сад
- 3 мр Драган Балкоски, ЕПС Београд
- 4 мр Александар Јањић, "Електродистрибуција" Лесковац
- 5 Десимир Богићевић, "Електросрбија" Краљево
- 6 Слободан Максимовић, "Електродистрибуција" Београд
- 7 Милоје Јездимировић, "Електродистрибуција" Ужице
- 8 Владица Алексић, "Електродистрибуција" Врање
- 9 Миодраг Ристић, "Електромирава" Пожаревац
- 10 Миодраг Анђелковић, "Електрокосмет" Приштина
- 11 Мика Ковачевић, "Електрошумадија" Крагујевац
- 12 Драгољуб Здравковић, "Електродистрибуција" Ниш
- 13 Златибор Павловић, "Електротимок" Зајечар
- 14 Светозар Гламочлија, ЕП Републике Српске Бања Лука
- 15 Жарко Мићин, "Електровојводина" Нови Сад
- 16 Бранко Јакшић, "Електросрбија" Шабац
- 17 Федора Лончаревић, ЕПС-Дирекција за дистрибуцију Београд
- 18 Слободан Кујовић, ЕПС-Дирекција за дистрибуцију Београд.

Чланови Радне групе:

- 1 мр Миладин Танасковић, "Електродистрибуција" Београд
- 2 др Јосиф Спирић, "Електродистрибуција" Лесковац
- 3 др Раде Ћирић, "Електровојводина" Нови Сад
- 4 мр Александар Јањић, "Електродистрибуција" Лесковац
- 5 Федора Лончаревић, ЕПС - Дирекција за дистрибуцију
- 6 Душан Мајсторовић, "Електросрбија" Краљево
- 7 Саша Петровић, "Електродистрибуција" Ниш
- 8 Слободан Максимовић, "Електродистрибуција" Београд
- 9 Томислав Бојковић, ЕПС - Дирекција за дистрибуцију.

септембар 2001.

1 ОПСЕГ ВАЖЕЊА И НАМЕНА

- 1.1 Ова препорука се односи на утврђивање врсте планова развоја електродистрибутивне мреже и на избор основних концепцијских поставки и решења код планирања електродистрибутивне мреже, на основу прогнозе вршне снаге и потрошње електричне енергије.
Технички услови за планирање и изградњу нисконапонских (НН) мрежа и припадајућих трансформаторских станица (ТС) дати су у ТП-14б.
- 1.2 Ова препорука је усаглашена са важећим техничким прописима, стандардима и техничким препорукама ЕД Србије, уз уважавање развоја и примене савремених техничких решења, као и на основу вишегодишњег искуства и сазнања стечених на планирању, пројектовању, градњи и експлоатацији електродистрибутивних мрежа.
- 1.3 Ова препорука треба да:
  - утврди основне врсте планова развоја електродистрибутивне мреже;
  - утврди опште услове за конципирање електродистрибутивне мреже;
  - утврди основне техничке, погонске и амбијентне услове у којима раде елементи електродистрибутивне мреже;
  - изврши типизацију основних техничких карактеристика елемената електродистрибутивне мреже;
  - утврди основне принципе обликовања електродистрибутивне мреже и терећења ЕТ-а и електроенергетских водова;
  - утврди основне методе за израду прогнозе електричне енергије и вршне снаге одређеног конзумног подручја за планирани период.

2 ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИЈЕ

- 2.1 **Електродистрибутивна мрежа:** функционална целина електроенергетских водова, трансформаторских станица и пратеће опреме различитих напонских нивоа, међусобно повезаних у јединствени технолошки систем за дистрибуцију електричне енергије.
- 2.2 **Електроенергетски објекат (елеменат мреже):** електроенергетски вод или трансформаторска станица.
- 2.3 **Електроенергетски објекат потрошача:** електроенергетски објекат, као прикључак, мерно разводни орман, разводна табла у стану итд.
- 2.4 **Потрошач:** корисник електричне енергије чији су електроенергетски објекти прикључени на електродистрибутивну мрежу.
- 2.5 **Конзумно подручје:** део територије на којој се обавља делатност дистрибуције електричне енергије.
- 2.6 **Планирање електродистрибутивне мреже:** усклађене активности на праћењу потреба постојећих потрошача и утврђивању планова развоја електродистрибутивне мреже.
- 2.7 **Радијално (двострано) напајање:** напајање потрошача преко једног (два) извора напајања (ТС).

- 2.8 **Повезни вод:** вод који повезује два извора напајања, а у нормалном погону раздвојен је на две деонице.
- 2.9 **Прстенасти вод:** вод који повезује сабирнице истог извора, а у нормалном погону раздвојен је на две деонице (полупрстена).
- 2.10 **Петљаста мрежа:** мрежа у којој се потрошачи једновремено напајају из најмање два извора.
- 2.11 **Нормалан погон:** погон при коме ниједан ЕТ или електроенергетски вод није испао из погона због квара, нити је преоптерећен према условима који су дати у овој препоруци.
- 2.12 **Једноструки квар:** квар на једном ЕТ-у или електроенергетском воду.
- 2.13 **Сигурност:** способност електроенергетске мреже да у датом моменту у случају квара испоручује електричну енергију на одређеном конзумном подручју.
- 2.14 **Оптерећење:** величина исказана преко електричне снаге или струје, којом се описује радно стање ЕТ-а или електроенергетског вода.
- 2.15 **Дозвољено струјно оптерећење:** струјно оптерећење којим може да се оптерети ЕТ или електроенергетски вод у одређеним погонским и амбијентним условима.
- 2.16 **Фактор оптерећења:** однос средњег и максималног оптерећења који се дефинише за одређени дијаграм оптерећења.
- 2.17 **Назначене карактеристике:** нумеричке вредности величина (снага, напон, струја итд.) које дефинишу рад ЕТ-а или електроенергетског вода у условима који су утврђени у стандардима и служе за испитивање и гаранцију произвођача.

3 ВРСТЕ ПЛАНОВА РАЗВОЈА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ

3.1 Планови развоја електродистрибутивне мреже су:

- **дугорочни план развоја**, за период од 20 година;
- **средњорочни план развоја**, за период од 5 година.

Дугорочни и средњорочни планови развоја електродистрибутивне мреже су основа за израду годишњих планова изградње

Планови развоја електродистрибутивне мреже раде се на основу анализе стања и прогнозе вршне снаге и потрошње електричне енергије одговарајућег конзумног подручја за планирани период

3.2 **Дугорочни план развоја** одређује стратегију развоја електродистрибутивне мреже (избор напонских нивоа, основна решења обликовања дистрибутивне мреже итд.) за плански период од 20 година, по етапама и конзумним подручјима. **Дугорочни план развоја садржи:**

- списак постојећих ТС и ЕТ-а;
- списак постојећих оптерећења ТС и ЕТ-а;
- шеме електродистрибутивне мреже постојећег стања са енергетским величинама (активна снага и струја) са уклопним стањем;
- варијанте развоја електродистрибутивне мреже за цео плански период по конзумним подручјима;
- списак планираних оптерећења ТС и ЕТ-а;
- списак ТС и ЕТ-а планираних за градњу по етапама развоја;
- шеме електродистрибутивне мреже по етапама развоја са енергетским величинама (активна снага и струја) са уклопним стањем;
- стратегија развоја пратећих система: даљинско управљање, управљање потрошњом, телекомуникације, информациона опрема итд.

3.3 **Средњорочни план развоја** одређује обим изградње електроенергетских објеката за **плански период од 5 година**, по етапама за сваку годину планског периода и по конзумним подручјима.

Средњорочни план развоја садржи:

- списак ТС и електроенергетских водова називног напона 110 kV и 35 kV који су предвиђени за изградњу и реконструкцију, са годишњом динамиком реализације;
- број ТС X/0,4 kV по типовима за изградњу и реконструкцију, са годишњом динамиком изградње;
- дужине водова 20 kV, 10 kV и 0,4 kV по типовима за изградњу и реконструкцију, са годишњом динамиком изградње;
- списак опреме пратећих система: даљинско управљање, управљање потрошњом, телекомуникације, информациона опрема итд. са динамиком набавке и монтаже.

3.4 **Планови развоја се преиспитују:**

- **дугорочни планови** - сваких 5 година, са померањем планског хоризонта за 5 година;
- **средњорочни планови** - сваке године, са померањем планског хоризонта за једну годину.

План развоја може да се преиспита и пре истека утврђеног рока ако се значајније промене полазне основе по којима је план донет.

4 ОПШТИ УСЛОВИ ЗА КОНЦИПИРАЊЕ ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ

4.1 **Електродистрибутивна мрежа** која се планира снабдева електричном енергијом потрошаче којима се **обезбеђује квалитет електричне енергије и ниво сигурности напајања који су утврђени овом препоруком.**

Виши ниво квалитета електричне енергије или сигурности се обезбеђује одговарајућим техничким решењима према посебно уговореним условима.

4.2 **Електродистрибутивна мрежа конципира се уз уважавање следећих општих услова:**

- квалитет испоручене електричне енергије;
- сигурност;
- економичност.

Поред тога, **уважавају се и следећи захтеви:**

- заштита животне средине;
- једноставност;
- флексибилност, еволутивност и адаптивност;
- управљивост;
- могућност уклапања у постојећу електродистрибутивну мрежу.

4.2.1 **Квалитет електричне енергије**, која се испоручује потрошачима, дефинише се у односу на нормалан погон преносне електроенергетске мреже из које се напаја електродистрибутивна мрежа.

Одступање напона и фреквенције од називних вредности на месту испоруке мора да буде у складу са важећим Општим условима за испоруку електричне енергије.

На електродистрибутивну мрежу могу да се прикључе уређаји који не изазивају флукуације напона веће од дозвољених према JUS N.A6.103 и не изазивају веће одступање наизменичног напона од синусног облика према JUS N.A6.102.

4.2.2 **Сигурност се обезбеђује** тако што се техничка решења бирају на основу анализе поузданости која обухвата вероватноћу кварова, висину штета и степен неприхватљивости прекида напајања. Такође се користи и **критеријум сигурности "n-1"** (критеријум једноструког квара), који подразумева да се у случају испада било ког појединачног елемента обезбеди резервно напајање за све потрошаче, тако што се врши резервирање одређених елемената електродистрибутивне мреже.

Ради повећања сигурности, планира се и:

- **држање оптималног броја резервних елемената дистрибутивне мреже;**
- **аутоматизација процеса рада:** систем даљинског управљања, уградња показивача кварова на водовима итд.

Најповољнији тренутак уградње новог вода, ЕТ-а или других елемената је онај када су најмањи годишњи трошкови дистрибутивног система у планском периоду.

- 4.2.3 **Економичност** се обезбеђује избором концепције и одговарајућих елемената електродистрибутивне мреже на основу претходно урађених оптимизационих поступака.
- 4.3 **Електродистрибутивна мрежа треба да буде прилагодљива** измени услова у односу на претпостављене, односно да је оптимална за широк опсег улазних параметара.
Електродистрибутивна мрежа се гради етапно и зато се конципира тако да се лако дограђује, односно нови елементи треба добро да се уклапају у изграђени део мреже.

5 ОСНОВНИ ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ

- 5.1 **Називни напони електродистрибутивне мреже** су:
110 kV, 35 kV, 20 kV, 10 kV и 0,4 kV.
Електрична енергија се преузима из преносне електроенергетске мреже.
- 5.2 **Уземљења неутралних тачака дистрибутивних мрежа 0,4 kV, 10 kV, 20 kV, 35 kV и 110 kV** изводе се према ТП-6 ЕД Србије:
- Неутрална тачка мреже 0,4 kV (1 kV)** је директно уземљена.
  - Неутрална тачка мреже 10 kV и 20 kV** је изолована или уземљена преко нискоомске импедансе.
  - Неутрална тачка мреже 35 kV** је уземљена преко нискоомске импедансе.
  - Неутрална тачка мреже 110 kV** је директно уземљена.
- 5.3 **У дистрибутивним мрежама Србије типизирани су следеће вредности максималних дозвољених трофазних симетричних струја (снага) кратких спојева и струја земљоспоја:**
- мрежа 0,4 kV: 26 kA (18 MVA) у кабловској мрежи и 16 kA (11 MVA) у надземној мрежи;
  - мрежа 10 kV: 14,5 kA (250 MVA);
  - мрежа 20 kV: 14,5 kA (500 MVA);
  - мрежа 35 kV: 12 kA (750 MVA);
  - мрежа 110 kV: 26,5 kA (5000 MVA).
- Типска вредност струје земљоспоја у уземљеним мрежама 10 kV, 20 kV и 35 kV је 300 А.**
У мрежи 20 kV и 35 kV струја земљоспоја може да буде већа од 300 А, највише до 1000 А, под условима датим у ТП-6.

6 ПОГОНСКИ И АМБИЈЕНТНИ УСЛОВИ

- 6.1 **Погонски услови:**
- 6.1.1 Вредност дневног фактора оптерећења за одређивање максималних дозвољених оптерећења у зимском периоду је 0,7 до 0,8.
  - 6.1.2 При одређивању максималних дозвољених оптерећења елемената електродистрибутивне мреже рачуна се са нормалним старењем изолације.
  - 6.1.3 При одређивању дозвољених вредности струјног оптерећења подземног кабловског вода сматра се да је кабл усамљен, без утицаја

топлотних извора (други подземни водови, топоводи итд), и да је положен на дубину:

- $h = 0,7$ m до $h = 0,8$ m за каблове 0,4 kV, 10 kV и 20 kV;
- $h = 1$ m за каблове 35 kV;
- $h = 1,3$ m за каблове 110 kV.

Једножилни каблови се полажу у троугластом снопу. Метални плаш-теви и електричне заштите СН каблова уземљују се на оба краја.

6.2 Амбијентни услови:

Максимално годишње оптерећење (вршно оптерећење) дистрибутивног конзума Србије се остварује у зимском периоду и дефинише се за следеће амбијентне услове:

- средња вредност температуре ваздуха: $\theta_v = 0^\circ\text{C}$;
- минимална брзина ветра: $v = 0,6$ m/s;
- средња вредност температуре тла на дубини полагања кабла: $\theta_t = 5^\circ\text{C}$ до $\theta_t = 8^\circ\text{C}$;
- специфична топлотна отпорност тла ρ_t :
  - средња вредност: $\rho_t = 1$ K·m/W;
  - највећа вредност: $\rho_t = 1,5$ K·m/W;
- надземни водови изведени голим Al/ч ужадима или СКС-ом нису изложени директном сунчевом зрачењу.

Електроенергетски објекти дистрибутивне мреже раде у окружењу у коме се предвиђа уобичајена (нормална) изложеност спољашњим утицајима.

Електроенергетски објекти који треба да раде у окружењу са великом загађеношћу нису предмет разматрања ове препоруке.

6.3 Стандардни услови:

Стандардни услови, према којима се дефинише назначена снага ЕТ-а или назначена вредност дозвољене струје вода, су:

- ЕТ: температура ваздуха $\theta_v = 20^\circ\text{C}$, дневни фактор оптерећења 1 (стално оптерећење), максимална температура намотаја 98°C ;
- надземни Al/ч водови: температура ваздуха $\theta_v = 40^\circ\text{C}$, температура проводника $\theta_p = 80^\circ\text{C}$, без ветра, вод изложен директном сунчевом зрачењу, дневни фактор оптерећења 1;
- СКС 0,4 kV, 10 kV, 20 kV и 35 kV: температура ваздуха $\theta_v = 30^\circ\text{C}$, температура проводника $\theta_p = 90^\circ\text{C}$, без ветра, вод изложен директном сунчевом зрачењу, дневни фактор оптерећења 1;
- подземни водови 110 kV: температура тла $\theta_t = 20^\circ\text{C}$, температура проводника: $\theta_p = 85^\circ\text{C}$ за папирну изолацију и $\theta_p = 90^\circ\text{C}$ за изолацију од умреженог полиетилена, дневни фактор оптерећења 1;
- подземни водови 35 kV: температура тла $\theta_t = 20^\circ\text{C}$, температура проводника $\theta_p = 60^\circ\text{C}$ за папирну изолацију и $\theta_p = 90^\circ\text{C}$ за изолацију од умреженог полиетилена, дневни фактор оптерећења 0,7;
- подземни водови 10 kV и 20 kV: температура тла $\theta_t = 20^\circ\text{C}$, температура проводника $\theta_p = 65^\circ\text{C}$ за папирну изолацију и $\theta_p = 90^\circ\text{C}$ за изолацију од умреженог полиетилена, дневни фактор оптерећења 0,7;
- подземни водови 0,4 kV: температура тла $\theta_t = 20^\circ\text{C}$, температура проводника: $\theta_p = 70^\circ\text{C}$ за PVC изолацију и $\theta_p = 90^\circ\text{C}$ за изолацију од умреженог полиетилена, дневни фактор оптерећења 0,7.

7 ЭЛЕМЕНТИ ЭЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ

7.1 **Енергетски трансформатори 110/X kV (JUS IEC 76-1,2,3,5):**

7.1.1 **Избор основних параметара ЕТ-а односа трансформације 110/10,5 kV, 110/21 kV, 110/21/10,5 kV и 110/36,75/10,5 kV врши се према ТП-11.**

7.1.2 **Вредност назначене улазне (примарне) снаге ЕТ-а свих односа трансформација је:**

$$S_n = 20 \text{ MVA}; S_n = 31,5 \text{ MVA}; S_n = 40 \text{ MVA}.$$

Односи назначених снага по намотајима:

- за двонамотајне ЕТ-е свих односа трансформације: S_n / S_n ;
- за тронамотајне ЕТ-е:
  - 31,5/21/21 MVA;
  - 31,5/31,5/10,5 MVA;
  - 40/26/26 MVA.

7.1.3 **У табели 7.1.3 дате су типске спреге и вредности напона кратких спојева ЕТ-а 110/X kV.**

Табела 7.1.3: Типске спреге и вредности напона кратких спојева

Назначени однос трансформације	Спрега	Напон кратког споја [$u_{k12} \%$] за снагу примарног намотаја		
		20 MVA	31,5 MVA	40 MVA
110/10,5 kV	YNd5	11*	14*	18*
110/21 kV	YNd5	11	13	17
110/21/10,5 kV	YNyn0d5	11	14	18
110/36,75/10,5 kV	YNyn0d5	11	14; 11**	18

Напомене:

* Забрањен паралелан рад два ЕТ-а

** Дозвољен паралелан рад два ЕТ-а преко секундарара са серијском пригушницом на терцијеру (унутар трансформаторског суда)

Без звездица: Дозвољен паралелан рад два ЕТ-а преко секундарара

7.1.4 **Опсег извода за регулацију напона је $\pm 11 \times 1,5\%$.**

7.1.5 **Хлађење ЕТ-а је комбиновано (ONAN/ONAF):** до 60% назначене снаге природним струјањем уља и ваздуха, изнад 60% назначене снаге природним струјањем уља и принудним струјањем ваздуха помоћу вентилатора.

Оптерећивање ЕТ-а врши се у складу са стандардима JUS N.H1.016 и IEC 354 и према ТП-11. Дозвољено оптерећење ЕТ-а S_{doz} у зимском периоду, када се остварује максимално годишње оптерећење дистрибутивног конзума, износи:

$$S_{doz} = k_{ETZ} \cdot S_n$$

где је S_n вредност назначене снаге ЕТ-а (тачка 7.1.2) за стандардне услове из тачке 6.2, док коефицијент k_{ETZ} показује однос дозвољеног оптерећења ЕТ-а у зимском периоду у односу на назначену снагу, и износи (види Додатак ТП-11): $k_{ETZ} = 1,3$.

7.2 Енергетски трансформатори 35/10 kV (JUS IEC 76-1,2,3,5):

7.2.1 ЕТ односа трансформације 35/10,5 kV треба да буде конструисан и произведен у складу са признатим техничким достигнућима, испитан и испоручен заједно са свим уређајима и опремом према стандарду JUS N.H1.006. У овој препоруци се дају неки основни параметри ЕТ-а.

7.2.2 **Вредност назначене снаге ЕТ-а је:**

$$S_n = 8 \text{ MVA}; S_n = 4 \text{ MVA}.$$

7.2.3 **Спрега ЕТ-а 35/10,5 kV је Dynd5.**

Напон кратког споја износи $u_{k12} = 7\%$ за снагу 8 MVA и $u_{k12} = 6\%$ за снагу 4 MVA.

7.2.4 **Опсег извода за регулацију напона је $\pm 2 \times 2,5\%$.**

Изводи за регулацију напона се бирају премештачем са 5 положаја, у безнапонском стању ЕТ-а. Извод са ознаком "1" одговара највећем броју навојака, извод "3" је главни извод.

7.2.5 **Хлађење ЕТ-а је природним струјањем уља и ваздуха (ONAN).**

Оптерећивање ЕТ-а врши се у складу са стандардима JUS N.H1.016 и IEC 354.

Дозвољено оптерећење ЕТ-а S_{dozz} у зимском периоду, када се остварује максимално годишње оптерећење дистрибутивног конзума, износи:

$$S_{dozz} = k_{ETZ} \cdot S_n$$

где је S_n вредност назначене снаге ЕТ-а (тачка 7.2.2) за стандардне услове из тачке 6.2, док коефицијент k_{ETZ} показује однос дозвољеног оптерећења ЕТ-а у зимском периоду у односу на назначену снагу, и износи: $k_{ETZ} = 1,3$.

7.3 Енергетски трансформатори X/0,42 kV (JUS IEC 76-1,2,3,5):

7.3.1 У електродистрибутивној мрежи се користе сви типови трофазних ЕТ-а домаћих произвођача: уљни (JUS.N.H1.005) или суви (JUS N.H1.018). Уљни ЕТ-и могу да буду са конзерватором (Додатак ТП-1) или без конзерватора (херметичко извођење).

7.3.2 У електродистрибутивној мрежи се користе **назначене снаге ЕТ-а:** 50 kVA, 100 kVA, 160 kVA, 250 kVA, 400 kVA, 630 kVA и 1000 kVA.

7.3.3 **Спрега ЕТ-а је Dyn5 за назначене снаге веће од 160 kVA и Yzn5 за назначену снагу до 160 kVA.**

Напон кратког споја ЕТ-а је 4% за назначене снаге до 630 kVA и 6% за назначену снагу 1000 kVA.

7.3.4 Назначени напон намотаја вишег напона је 10 kV, 20 kV или 35 kV, а назначени напон намотаја нижег напона је 420 V.

Опсег извода за регулацију напона је $\pm 2 \times 2,5\%$.

Изводи за регулацију напона се бирају премештачем са 5 положаја, у безнапонском стању ЕТ-а. Извод са ознаком "1" одговара највећем броју навојака, извод "3" је главни извод.

7.3.5 **Хлађење ЕТ-а је природним струјањем уља и ваздуха (ONAN).**

Оптерећивање ЕТ-а врши се у складу са стандардима JUS N.H1.016 и IEC 354.

Дозвољено оптерећење ЕТ-а S_{dozz} у зимском периоду, када се остварује максимално годишње оптерећење дистрибутивног конзума, износи:

$$S_{dozZ} = k_{ETZ} \cdot S_n$$

где је S_n вредност назначене снаге ЕТ-а (тачка 7.3.2) за стандардне услове из тачке 6.2, док коефицијент k_{ETZ} показује однос дозвољеног оптерећења ЕТ-а у зимском периоду у односу на назначену снагу, и износи: $k_{ETZ} = 1,3$.

7.3.6 **Вредности губитака празног хода P_o , губитака због оптерећења P_{cu} и струја празног хода I_o** дате су у Додатку ТП-1.

7.4 Водови 110 kV

7.4.1 **Водови 110 kV** напајају се из ТС 400/110 kV и ТС 220/110 kV које припадају преносној електроенергетској мрежи.

ТС 110/10 kV, ТС 110/20 kV и ТС 110/35/10 kV се напајају:

- подземним кабловским или надземним водовима 110 kV на градском делу конзумног подручја;
- надземним водовима 110 kV на приградском делу конзумног подручја.

7.4.2 **Подземни кабловски водови** су типског пресека 800 mm² Al по фази или 500 mm² Cu по фази;

7.4.3 **Подземни надземни водови** су типског пресека Al/č 240/40 mm² по фази.

Могу да се користе једносистемски и двосистемски надземни водови.

7.4.4 **Подаци о дозвољеним струјним оптерећењима водова 110 kV**, и то назначене вредности I_{nd} које одговарају стандардним условима из тачке 6.3 и максимално дозвољене вредности I_{dozZ} у зимском периоду које одговарају условима из тачке 6.2, дати су у табели 7.4.4.

Табела 7.4.4 Дозвољене струје (снаге) водова 110 kV

Врста 110 kV вода	I_{nd} [A]	I_{dozZ} [A]	S_{dozZ} [MVA]
Подземни, 800 mm ² Al	703	857	≈160
Подземни, 500 mm ² Cu	705	860	
Надземни, Al/č 240/40 mm ²	645	860	
I_{nd} - назначена вредност дозвољеног струјног оптерећења за температуру тла $\theta_t = 20^\circ\text{C}$ и температуру ваздуха $\theta_v = 40^\circ\text{C}$			
I_{dozZ} - дозвољено струјно оптерећење у зимском периоду, за температуру тла $\theta_t = 8^\circ\text{C}$ и температуру ваздуха $\theta_v = 0^\circ\text{C}$			

7.5 Водови 0,4 kV, 10 kV, 20 kV и 35 kV

7.5.1 У електродистрибутивним мрежама 0,4 kV, 10 kV, 20 kV и 35 kV користе се надземни и подземни (кабловски) водови. Надземни водови се раде са голим Al/č ужадима или са СКС-ом (ТП-8).

7.5.2 **Основни типови подземних каблова** који се користе у електродистрибутивним мрежама Србије су (ТП-3):

- мрежа 0,4 kV: четворожилни каблови, типа PP00-ASJ са PVC изолацијом и XP00-ASJ са изолацијом од умреженог полиетилена (УРЕ);
- мрежа 10 kV: трожилни кабл типа NPO 13-A са изолацијом од нарочито импрегнисаног папира и сноп три једножилна кабла типа XHE 49-A са УРЕ изолацијом;

- мрежа 20 kV: сноп три једножилна кабла типа ХНЕ 49-А са UPE изолацијом и трожилни кабл типа NPHO 13-А са изолацијом од нарочито импрегнисаног папира;
- мрежа 35 kV: сноп три једножилна кабла типа ХНЕ 49-А са UPE изолацијом или типа NPHA 03-А са изолацијом од нарочито импрегнисаног папира.

За главне напојне водове дистрибутивних мрежа 0,4 kV, 10 kV, 20 kV и 35 kV користе се пресеци проводника:

- 50 mm² Al, 95 mm² Al, 150 mm² Al и 240 mm² Al.

Типски пресек проводника за главне напојне водове градских мрежа је 150 mm² Al.

Међутим, **за прве деонице водова 10(20) kV из ТС 110/10(20) kV**, са неповољним условима полагања (велики број каблова у истом рову), **користи се пресек проводника 240 mm² Al.**

У табели 7.5.2 дати су подаци о дозвољеним струјним оптерећењима водова изведених енергетским кабловима са алуминијумским проводницима, и то назначене вредности I_{nd} које одговарају стандардним условима из тачке 6.3 и максимално дозвољене вредности I_{dozZ} у зимском периоду које одговарају условима из тачке 6.2, за просечне услове полагања на територији конзумног подручја Србије, при чему однос ових струја износи (види поглавље 25. у ТП-3):

$$I_{dozZ} = k_{dk} \cdot I_{nd} = 1,105 \cdot I_{nd}$$

Табела 7.5.2 Дозвољена струјна оптерећења (снаге) енергетских каблова са Al проводницима

Врста кабла	Пресек [mm ²]	0,6/1 kV*			6/10 kV; 12/20 kV			20/35 kV		
		I_{nd} [A]	I_{dozZ} [A]	S_{dozZ} [kW]	I_{nd} [A]	I_{dozZ} [A]	S_{dozZ} [MVA]	I_{nd} [A]	I_{dozZ} [A]	S_{dozZ} [MVA]
PVC	95	211	233	161	-	-	-	-	-	-
	150	270	298	206	245	271	4,7; -	-	-	-
	240	355	392	271	315	348	6,0; -	-	-	-
NPO	95	-	-	-	190	210	3,6; 7,2	185	204	12,3
	150	-	-	-	250	276	4,8; 9,6	235	260	15,7
	240	-	-	-	325	359	6,2; 12,4	305	337	20,4
UPE	95	233	257	178	262	290	5,0; 10,0	253	280	17,0
	150	300	331	229	333	368	5,7; 11,4	321	355	21,5
	240	380	420	291	436	482	8,3; 16,6	419	463	28,0

$h = 0,7$ m за каблове до 35 kV и $h = 1$ m за каблове 35 kV; * - $\cos \varphi = 0,95$
 $\rho_i = 1$ K·m/W; $k_{op} = 1$ (дистрибутивни конзум); један кабл у рову
 I_{nd} - назначена вредност дозвољеног струјног оптерећења за темп. тла $\theta_i = 20^\circ\text{C}$
 I_{dozZ} - дозвољено струјно оптерећење у зимском периоду, за темп. тла $\theta_i = 5^\circ\text{C}$

7.5.3 У електродистрибутивним мрежама Србије се користи НН СКС типа Х00/О-А (Х00-А за кућне прикључке) и СН СКС типа ХНЕ 48/О-А (ТП-8).

Фазни проводници НН СКС-а су пресека: 16 mm², 35 mm² и 70 mm².
За главне напојне водове користи се пресек 70 mm².

Фазни проводници СН СКС-а су пресека: 50 mm², 70 mm² и 95 mm².

У табели 7.5.3 дати су подаци о дозвољеним струјним оптерећењима водова изведених СКС-ом, и то назначене вредности I_{nd} које одговарају стандардним условима из тачке 6.3 и максимално дозвољене вредности I_{dozZ} у зимском периоду које одговарају условима из тачке 6.2, при чему однос ових струја износи (види поглавље 11. у ТП-8):

$$I_{dozZ} = k_{dSKS} \cdot I_{nd} = 1,55 \cdot I_{nd} \text{ за СКС вод и}$$

$$I_{dozZ} = k_{dSKS} \cdot I_{nd} = 1,36 \cdot I_{nd} \text{ за СКС кућни прикључак.}$$

Табела 7.5.3 Дозвољена струјна оптерећења (снаге) СКС-а

Врста вода	Пресек [mm ² Al]	0,6/1 kV			6/10 kV; 12/20 kV			20/35 kV		
		I _{nd} [A]	I _{dozZ} [A]	S _{dozZ} [kW] *	I _{nd} [A]	I _{dozZ} [A]	S _{dozZ} [MVA]	I _{nd} [A]	I _{dozZ} [A]	S _{dozZ} [MVA]
СКС	35	131	203	133	-	-	-	-	-	-
	50	-	-	-	176	273	4,7; 9,4	17	277	16,8
	70	198	307	202	217	336	5,8; 11,6	22	341	20,6
	95	-	-	-	264	409	7,4; 14,2	26	414	25,0
СКС прикљ.	4x16	81	110	72						
I _{nd} - назначена вредност дозвољеног струјног оптерећења за: $\theta_v = 30^\circ\text{C}$; $v = 0 \text{ m/s}$; директно сунчево зрачење.										
I _{dozZ} - дозвољено струјно оптерећење у зимском периоду: $\theta_v = 0^\circ\text{C}$; $v = 0,6 \text{ m/s}$ за вод и $\theta_v = 10^\circ\text{C}$; $v = 0 \text{ m/s}$ за прикључак; без директног сунчевог зрачења; * - $\cos \varphi = 0,95$										

7.5.4 Дозвољено струјно оптерећење надземног вода изведеног голим алучеличним (Al/ч) ужадима прорачунава се према изразу:

$$I_{doz} = k_{op} \cdot k_{\theta v} \cdot k_v \cdot k_{sz} \cdot I_{nd}$$

где је:

I_{doz} = дозвољено струјно оптерећење вода, у амперима (А);

k_{op} = сачинилац промене дозвољеног струјног оптерећења вода од фактора оптерећења m и за надземне водове износи: k_{op} = 1;

k_{θv} = сачинилац промене дозвољеног струјног оптерећења вода од температуре ваздуха θ_v, и у опсегу 0°C ≤ θ_v ≤ +40°C за Al/ч ужад прорачунава се према изразу: k_{θv} = 1 + 0,009 · (40 – θ_v);

k_v = сачинилац промене дозвољеног струјног оптерећења вода од брзине ветра v, и у опсегу 0 m/s ≤ v ≤ 6,0 m/s добија се из табеле 7.5.4а;

k_{sz} = сачинилац промене дозвољеног струјног оптерећења вода који има вредност k_{sz} = 1 ако је вод изложен директном сунчевом

зрачењу, односно вредности које су дате у табели 7.5.4а ако вод није изложен директном сунчевом зрачењу;

I_{nd} = назначена вредност дозвољеног струјног оптерећења вода, у амперима (А), која се узима из табеле 7.5.4б за референтне услове који су дати у истој табели и односе се на случај када је вод изложен директном сунчевом зрачењу.

У табели 7.5.4б дати су подаци о дозвољеним струјним оптерећењима водова изведених голим Al/ч ужадима, и то назначене вредности I_{nd} које одговарају стандардним условима из тачке 6.3 и максимално дозвољене вредности I_{dozZ} у зимском периоду које одговарају условима из тачке 6.2, при чему однос ових струја износи:

$$I_{dozZ} = k_{dAl\check{c}} \cdot I_{nd} = 1,9 \cdot I_{nd}$$

Табела 7.5.4а: Сачиниоци промене дозвољеног струјног оптерећења због ветра k_v и утицаја директног сунчевог зрачења k_{sz}

v [m/s]		0	0,6	1	2	3	4	5	6
Al/ч	k_v	1	1,191	1,295	1,459	1,567	1,648	1,713	1,799
	k_{sz}	1,291	1,180	1,146	1,109	1,092	1,083	1,076	1,068
$k_{sz} = 1$ ако је вод изложен директном сунчевом зрачењу									

Табела 7.5.4б: Дозвољена струјна оптерећења (снаге) надземних водова са Al/ч ужадима

Al/ч 6:1, пресек проводника [mm ²]	I_{nd} [A]	I_{dozZ} [A]	S_{dozZ}			
			[kW]*	[MVA]		
			1 kV	10 kV	20 kV	35 kV
50	170	323	212	5,6	11,2	19,6
70	235	447	294	7,7	15,5	27,0
95	290	550	-	9,5	19	33,0
$\theta_p = 80^\circ\text{C}; k_{op} = 1; * - \cos \varphi = 0,95$						
I_{nd} - назначена вредност дозвољеног струјног оптерећења за $\theta_v = 40^\circ\text{C}; v = 0 \text{ m/s}$; директно сунчево зрачење						
I_{dozZ} - дозвољено струјно оптерећење у зимском периоду за $\theta_v = 0^\circ\text{C}; v = 0,6 \text{ m/s}$; без директног сунчевог зрачења						

7.6 ТС 110/10 kV, ТС 110/20 kV и ТС 110/35/10 kV

У електродистрибутивној мрежи користе се:

ТС 110/10 kV, ТС 110/20 kV, ТС 110/20/10 kV и ТС 110/35/10 kV.

ТС је пролазна, са прикључењем на мрежу 110 kV по принципу "улаз-излаз", два ЕТ-а инсталисане снаге 2x31,5 MVA или 2x40 MVA у коначној етапи градње.

Постројења 110 kV, 35 kV, 20 kV и 10 kV су са једним системом сабирница (једноструке сабирнице), подужно секционисане.

Број изводних ћелија 10 kV, 20 kV и 35 kV зависи од инсталисане снаге намотаја ЕТ-а на одговарајућем напонском нивоу, усвојених типова и пресека водова, усвојене концепције (обликовања) мреже, посебно у вези резервирања (број деоница повезних водова и полупрстенова), као и присуства потрошача посебне намене (водовод, болница итд.). Оријентациони подаци о броју извода (већи број одговара градском конзуму, строжим захтевима у погледу поузданости напајања и присуству потрошача посебне намене):

- постројење 10 kV:
  - 24 до 30 извода у ТС 2x31,5 MVA;
  - 32 до 40 извода у ТС 2x40 MVA;
  - 16 до 20 извода у ТС 2x31,5/21/21 MVA.
- постројење 20 kV:
  - 12 до 15 извода у ТС 2x31,5 MVA;
  - 16 до 20 извода у ТС 2x40 MVA.
- постројење 35 kV: 4 до 6 извода у ТС 110/35/10 kV снаге 2x31,5/21/21 MVA.

ТС је стална, без посаде и даљински управљана.

Остали подаци, као: избор локације, избор опреме, заштита, мерење, уземљење, управљање, једнополне шеме итд. дати су у ТП-12а.

7.7 ТС 35/10 kV

У електродистрибутивној мрежи користе се ТС 35/10 kV са два ЕТ-а инсталисане снаге 2x8 MVA и 2x4 MVA. Постројења 35 kV и 10 kV су са једним системом сабирница (једноструке сабирнице), подужно секционисане.

Оријентациони подаци о броју извода 10 kV и 35 kV (већи број одговара градском конзуму, строжим захтевима у погледу поузданости напајања и присуству потрошача посебне намене):

- постројење 10 kV:
  - 8 до 10 извода у ТС 2x8 MVA;
  - 4 до 6 извода у ТС 2x4 MVA.
- постројење 35 kV: 2 до 4 извода.

ТС је стална, без посаде и даљински и/или локално управљана.

Остали подаци, као: избор локације, избор опреме, заштита, мерење, уземљење, управљање, једнополне шеме итд. дати су у ТП-12б.

7.8 ТС X/0,4 kV

У електродистрибутивној мрежи користе се: ТС 10/0,4 kV и 20/0,4 kV, а у надземној мрежи 35 kV користе се и ТС 35/0,4 kV.

- 7.8.1 **У градском подручју** ТС се изводи као посебан слободностојећи објекат (по правилу: префабрикована монтажано-бетонска ТС), а изузетно је дозвољена и уградња ТС у стамбену зграду или у неки други јавни објекат.

ТС је са једним ЕТ-ом инсталисане снаге 630 kVA.

ТС је пролазна, са прикључењем на кабловску мрежу 10 kV и 20 kV по принципу "улаз-излаз" и са 8 кабловских НН извода.

Остали подаци, као: избор локације, избор опреме, заштита, мерење, уземљење, управљање, једнополна шема итд. дати су у ТП-1а.

7.8.2 **На ванградском подручју** ТС се изводи као стубна или као посебан слободностојећи објекат. ТС је са једним ЕТ-ом.

Користе се **три типа стубне ТС** (ТП-1в):

- инсталисане снаге 100 kVA, са крутим прикључењем на високонапонску мрежу и без посебног развода НН (трафо поље 0,4 kV уједно служи и као изводно поље НН);
- инсталисане снаге 250 kVA и 400 kVA, са прикључењем на високонапонску мрежу преко растављача и осигурача и са 4 извода НН;
- остали подаци, као: избор локације, избор опреме, заштита, мерење, уземљење, управљање, једнополна шема итд. дати су у ТП-1в.

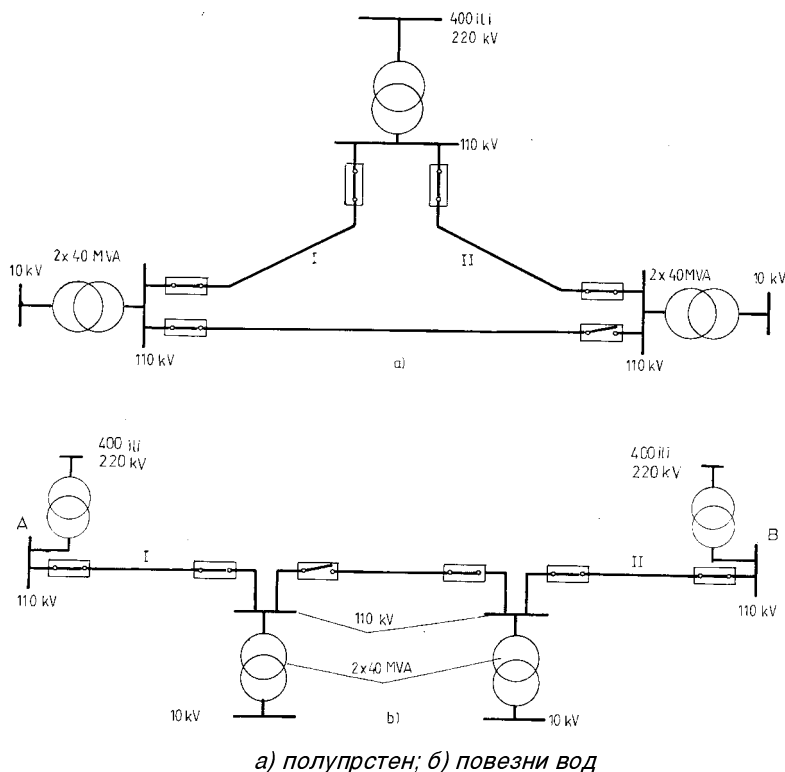
Као посебан слободностојећи објекат користи се префабрикована (бетонска, алуминијумска итд.) ТС 10(20)/0,4 kV инсталисане снаге 400 kVA, која се кабловски прикључује на надземну мрежу, у свему према ТП-1в.

8 ПРИНЦИПИ ОБЛИКОВАЊА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖЕ

8.1 Типски технички модул за обликовање електродистрибутивне мреже 110 kV дат је на сл.8.1 (пример трансформације 400(220)/110 kV и 110/10 kV). Свака ТС 110/X kV има могућност двостраног напајања преко повезног вода или отворене петље. Надземна мрежа 110 kV може да ради и у затвореној петљи.

Водови 110 kV планирају се тако да један вод напаја две ТС 110/X kV. ЕТ-и у ТС 110/10 kV, ТС 110/20 kV и ТС 110/35/10 kV могу у нормалном погону да се оптерете до назначене снаге.

Сл.8.1: Типски технички модул 110 kV мреже

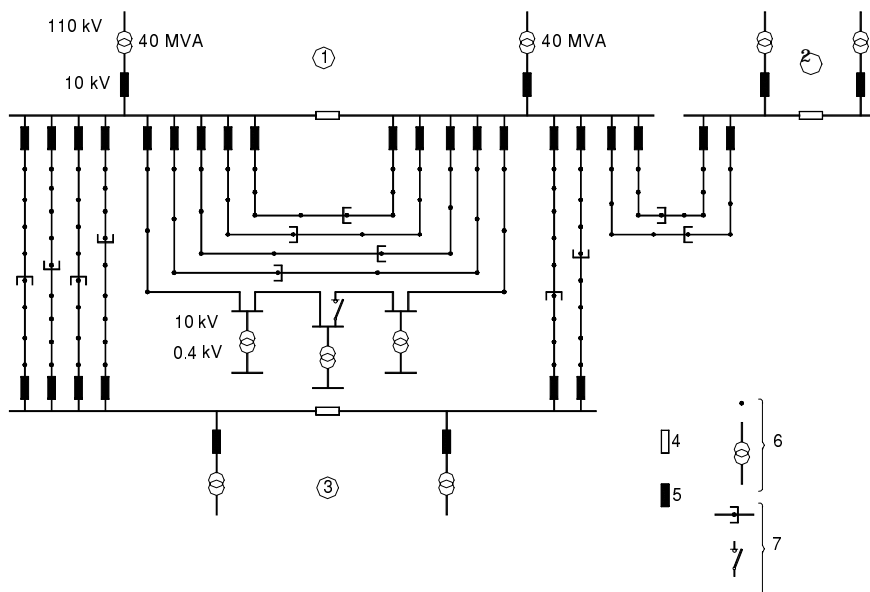
8.2 Принципи обликовања електродистрибутивне мреже 35 kV:

Водови називног напона 35 kV у ванградском подручју су надземни и планирају се тако да се у нормалном погону једна пуно оптерећена ТС 35/10 kV напаја једним водом називног напона 35 kV. У случају испада напојног вода, испала ТС се прикључује на резервни вод. Један надземни вод 35 kV изведен Al/ч ужетом 95 mm² може у време максималног годишњег оптерећења дистрибутивног конзума (зимски период) да напаја 2 ТС 35/10 kV снаге 2x(2x8 MVA), по истом типском техничком модулу који је за мрежу 110 kV дат на сл.8.1, с тим што су сада изворишне ТС 110/35 kV. У оквиру полупетље или полупрстена 35 kV могу да се прикључе и 3 ТС 35/10 kV снаге: 2x(2x4 MVA) + 1x(2x8 MVA).

Водови називног напона **35 kV у градском подручју** су кабловски и оптерећују се по принципу "један кабловски вод - један ЕТ". У случају испада напојног вода, ЕТ који је остао без напајања прикључује се на резервни вод или се конзум испалог ЕТ-а напаја преко повезних водова 10 kV суседних ТС, ако је и мрежа 10 kV тако обликована (сл.8.3).

8.3 Принципи обликовања мреже 10 kV (20 kV):

Подземна електродистрибутивна мрежа 10 kV (20 kV) састоји се из комбинације повезних и прстенастих водова. Обе врсте водова раде тако да ТС 10(20)/0,4 kV нису једновремено двострано напојене. **Критеријуми за избор оптималног уклопног стања** су: равномерно оптерећење између напојних ТС, равномерно оптерећење између извода 10 kV(20 kV), најмањи падови напона и губици, највећа поузданост итд. На сл.8.3 дат је пример концепцијског решења 10 kV мреже велике густине оптерећења (градски конзум). У овим мрежама треба тежити да међуповезних водова буде најмање 40%, док полупрстенова не би требало да буде више од 60%.

1, 2 и 3 - ТС 110/10 kV или 35/10 kV; 4 прекидач отворен; 5 прекидач затворен; 6 ТС 10/0,4 kV; 7 место раздвајања петље (прстена) мреже 10 kV.

Сл.8.3: Пример концепцијског решења мреже 10 kV великог града

Надземна електродистрибутивна мрежа 10(20)/0,4 kV обликује се, у принципу, као и подземна. Ако из техноекономских разлога није оправдано формирање повезних водова, односно прстенова, користе се радијални водови. Надземни водови могу да имају огранке.

Нови вод 10 kV (20 kV) у постојећој мрежи треба да се планира када водови који напајају ТС 10(20)/0,4 kV на разматраном подручју достигну у нормалном погону струјно оптерећење једнако 90% своје стандардне вредности, ако су задовољени и остали критеријуми (квалитет електричне енергије, сигурност).

Водови 10 kV и 20 kV оптерећују се у првој години експлоатације најмање 50% од своје дозвољене вредности.

- 8.4 Технички услови за планирање и изградњу НН мрежа и припадајућих ТС дати су у ТП-146.

9 ПРОГНОЗА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ВРШНЕ СНАГЕ

- 9.1 **Потреба за електричном енергијом и вршном снагом** у периоду за који се на одређеном конзумном подручју планира мрежа зависи од многих чинилаца, као што су: тренд промене националног дохотка, могућност коришћења других облика енергије и њихов међусобни однос цена (паритет), достигнути ниво специфичне потрошње, стандард становништва, тренд промене броја становника итд. Чињеница да потребе за електричном енергијом и вршном снагом како у прошлости, тако и у будућности, зависе од наведених фактора, **омогућила је развој и коришћење две методе за прогнозу.**

- а) **Независна (екстраполациона) метода** која за прогнозу промене неке величине (електрична енергија или вршна снага) у будућности користи искључиво податке о промени посматране величине у прошлости;
- б) **Зависна (корелациона) метода** која за прогнозу промене неке величине користи величине које посредно или непосредно у знатној мери утичу на посматрану величину.

Обе наведене методе често се комбинују и то како у односу на променљиву која се прогнозира тако и у односу на целину или делове конзумног подручја за које се врши прогноза.

Независна (екстраполациона) метода за прогнозу потрошње електричне енергије и вршне снаге најчешће се користи за конзум електро-дистрибутивног предузећа као целине.

Зависна (корелациона) метода за прогнозу потрошње електричне енергије и вршне снаге најчешће се користи на деловима конзумног подручја за чворишта развода средњег напона - ТС 110/X kV и ТС 35/10 kV, или за мање делове конзумних подручја ових ТС (ТП-146).

- 9.2 **Независна (екстраполациона) метода за прогнозу потрошње електричне енергије:**

Потрошња електричне енергије W_t у прогнозном периоду, на основу потрошње електричне енергије у претходном периоду, прорачунава се из израза:

$$W_t = a \cdot t + b \quad (1)$$

где је:

$t = 1, 2, \dots, n$ дужина претходног периода у годинама;

a, b = коефицијенти који се прорачунавају према изразима:

$$a = \frac{\sum_{t=1}^n t \cdot \sum_{t=1}^n W_t - n \sum_{t=1}^n t \cdot W_t}{\left(\sum_{t=1}^n t\right)^2 - n \cdot \sum_{t=1}^n t^2}; \quad (2) \quad b = \frac{\sum_{t=1}^n W_t \cdot \sum_{t=1}^n t^2 - \sum_{t=1}^n t \cdot \sum_{t=1}^n t \cdot W_t}{n \cdot \sum_{t=1}^n t^2 - \left(\sum_{t=1}^n t\right)^2}. \quad (3)$$

Електрична енергија у прогнозном периоду од N година одређује се према изразу (1) са коефицијентима одређеним из (2) и (3) за $t = n+1, n+2, \dots, n+N$ година.

Дужина претходног периода, као и избор интервала у прошлости из којег се узимају подаци о потрошњи електричне енергије, треба да се варирају, а резултати прогнозе треба да се упореде са реализованим вредностима потрошње електричне енергије. Резултати наведене анализе одређују дужину и интервал претходног периода за које се примењују изрази (1), (2) и (3) за прогнозни период.

Просечна годишња стопа промене потрошње електричне енергије за прогнозни период од N година одређује се из израза:

$$p (\%) = \left[\left(e^{\frac{\ln(W_N/W_n)}{N}} \right) - 1 \right] \cdot 100 \quad (4)$$

где је:

W_N - потрошња електричне енергије у последњој години прогнозираног периода;

W_n - потрошња електричне енергије у последњој години претходног периода.

9.3 Независна (екстраполациона) метода за прогнозу вршне снаге:

Промена вршног оптерећења у прогнозном периоду може да се одреди на основу података о вршном оптерећењу или потрошњи електричне енергије у претходном периоду.

Вршна снага P_{mt} у прогнозном периоду, на основу вршне снаге из претходног периода, прорачунава се из израза:

$$P_{mt} = a \cdot t + b \quad (5)$$

где се коефицијенти a и b прорачунавају помоћу израза (2) и (3) примењени на вршну снагу из претходног периода.

Полазећи од прогнозе потрошње електричне енергије, вршно оптерећење посматраног подручја одређује се из израза:

$$P_{mt} = a \cdot W_t + b \quad (6)$$

где се коефицијенти a и b прорачунавају на основу података о потрошњи електричне енергије и вршне снаге за изабрани претходни период.

9.4 Зависна (корелациона) метода за прогнозу потрошње електричне енергије:

Зависна метода заснива се на узајамној зависности потрошње електричне енергије и других неелектричних величина. Како ове неелектричне величине не утичу на исти начин на све потрошаче, **сви потрошачи се разврставају у три сектора потрошње:**

- сектор домаћинства;
- сектор индустрија;
- сектор "остали" потрошачи: занатство, трговина, администрација, школство, здравство итд.

Прогнозиране укупне потребе за електричном енергијом добијају се као збир прогнозираних вредности за сва три сектора потрошње:

$$W_{ut} = W_{dt} + W_{int} + W_{ost} \quad (7)$$

9.4.1 Сектор домаћинства:

Укупна потрошња електричне енергије у сектору домаћинства (W_{dt}) у години t може да се изрази као производ потрошње просечног домаћинства (W_{tdt}) у години t и броја домаћинстава d_t на посматраном подручју у тој години, односно:

$$W_{dt} = W_{tdt} \cdot d_t \tag{8}$$

Потрошња просечног домаћинства на крају периода посматрања t одређује се из израза:

$$W_{tdt} = W_{td(t-1)} \cdot e^{\frac{n_t}{T} \cdot \ln \frac{W_{grd}}{W_{td(t-1)}}} = W_{td(t-1)}^{\frac{T-n_t}{T}} \cdot W_{grd}^{\frac{n_t}{T}} \tag{9}$$

где је:

W_{tdt} - потрошња просечног домаћинства на крају периода t ;

$W_{td(t-1)}$ - потрошња просечног домаћинства на крају периода $(t-1)$;

n_t - број година посматраног периода t ;

W_{grd} - гранична вредност годишње потрошње просечног домаћинства;

T - претпостављена дужина периода за који би потрошња просечног домаћинства, уз константну стопу раста, достигла граничну вредност (20, 30, ... 50 година).

Гранична вредност годишње потрошње (W_{grd}) просечног домаћинства зависна је од величине стана, броја чланова домаћинства, укупног прихода домаћинстава, опремљености домаћинстава електричним апаратима, цене електричне енергије, могућности коришћења других облика енергије и других чинилаца. За потребе одређивања граничне вредности потрошње просечног домаћинства од 3 члана са површином стана од око 60 m² могу да се користе подаци о потрошњи електричне енергије појединих апарата из табеле 9.4.

Табела 9.4: Гранична вредност потрошње просечног домаћинства

Ред. бр.	Назив апарата	Инсталисана снага [kW]	Годишња потрошња W_{grd} [kWh/дом.]
1.	Штедњак	6,4 - 9,0	1300
2.	Бојлер у купатилу	1,5 - 2,0	2000
3.	Бојлер у кухињи	1,5 - 2,0	800
4.	Машина за посуђе	2,5 - 4,0	
5.	Машина за веш	2,3 - 3,5	500
6.	Осветљење	0,6 - 1,0	400
7.	Фрижидер	0,14	400
8.	Замрзивач	0,14	700
9.	Пегла	1,0	120
10.	Усисивач прашине	0,3	30
11.	ТВ и радио апарат	0,25	200
12.	Грејање	4- 6	6000
13.	Клима уређаји	0,18 - 1,0	800
14.	Остали апарати	0,5	200
УКУПНО		≈ 22 - 31	13450

Број домаћинстава на посматраном подручју одређује се из израза:

$$d_t = \frac{S_t}{S_{dpr}} \quad (10)$$

где је: S_t - број становника у години t ;

S_{dpr} - број чланова просечног домаћинства.

Број становника у години t одређује се из израза:

$$S_t = S_o \cdot (1 + p_s)^t \quad (11)$$

где је:

S_o - број становника у последњој години претходног периода;

p_s - просечна годишња стопа пораста броја становника из претходног периода.

Број чланова просечног домаћинства одређује се из демографских података добијених код статистичких или урбанистичких установа.

9.4.2 Сектор индустрије:

Потрошња електричне енергије у сектору индустријских потрошача зависи од индустријске гране, обима производње, потрошње електричне енергије по јединици производа, могућности коришћења других облика енергије и других чинилаца. Одређивање ових зависности за све индустријске потрошаче је приметан и непоуздан поступак. Зато се индустријски потрошачи деле на две категорије:

- индустријски потрошачи преко 42 kW вршне снаге;
- индустријски потрошачи до 42 kW вршне снаге.

При планирању развоја дистрибутивних мрежа се **за индустријске потрошаче из прве категорије** прикупљају подаци путем анкета. За ове индустријске потрошаче најзначајније је путем анкете добити податак за прогнозирану потрошњу j -тог потрошача у години t (W_{jt}).

За индустријске потрошаче из друге категорије прогноза потреба за електричном енергијом одређује се на основу усвојене стопе раста по експоненцијалној релацији:

$$W_{igt} = W_{igo} (1 + p_{in})^t \quad (12)$$

где је:

W_{igt} - прогнозирана потрошња друге групе индустријских потрошача у години t ;

W_{igo} - потрошња на крају претходног периода;

p_{in} - усвојена годишња стопа пораста потрошње електричне енергије.

Укупне потребе за електричном енергијом W_{int} у сектору индустрије добијају се као збир појединачних потреба индустријских потрошача из прве и друге категорије:

$$W_{int} = \sum_j W_{jt} + W_{igt} \quad (13)$$

9.4.3 Сектор "остала потрошња":

Укупна **потрошња електричне енергије** у сектору "остале" потрошње због разнородности делатности зависи од много чинилаца, као што су: ниво развијености земље (подручја), број запослених у појединим терцијерним делатностима, број становника на посма-

траном подручју, цена електричне енергије и других енергената и паритет цена, бројност популације школског узраста итд.

За сектор "остала потрошња" прогноза потреба за електричном енергијом одређује се на основу усвојене стопе раста по експоненцијалној релацији:

$$W_{ost} = W_{oso} \cdot (1 + p_{os})^t \quad (14)$$

где је:

W_{ost} - прогнозирана потрошња сектора "остале потрошње" у години;

W_{oso} - реализована потрошња истог сектора у последњој години претходног периода;

p_{os} - усвојена стопа раста у овом сектору.

9.5 Зависна (корелациона) метода за прогнозу вршне снаге

Зависна метода за прогнозу вршне снаге базира се на прогнози потрошње електричне енергије, због веће стабилности потрошње електричне енергије од климатских и других сезонских утицаја у односу на вршну снагу. Претпостављајући да је у претходном и прогнозом периоду годишњи дијаграм трајања оптерећења непроменљив, вршна снага у години t може да се одреди на основу израза:

$$P_{mt} = \frac{W_{ut}}{m \cdot 8760} \quad (15)$$

где је:

W_{ut} - укупна прогнозирана потрошња електричне енергије у години;

m - годишњи фактор оптерећења.

Годишњи фактор оптерећења израчунава се из остварене годишње потрошње енергије и вршне снаге у претходном периоду:

$$m = \frac{W_{u(t-1)}}{P_{m(t-1)} \cdot 8760} \quad (16)$$

За сектор "остала потрошња" прогноза вршне снаге може да се изврши и директним поступком помоћу усвојеног специфичног оптерећења по јединици активне површине објекта (измереног на објектима истог типа) одговарајуће делатности, табела 9.5, помоћу израза:

$$P_{mos} = p_{mos} \cdot S_{ob} \cdot 10^{-3} \quad (17)$$

где је:

P_{mos} - прогнозирано максимално оптерећење у [kW];

p_{most} - специфично оптерећење одређене делатности у [W/m²];

S_{ob} - површина објекта (зграде) у којој се обавља делатност у [m²].

Табела 9.5: Специфично оптерећење сектора "остала потрошња"

Делатност	Специфично оптерећење p_{most} [W/m ²]
Просвета	10 - 25
Здравство	10 - 35
Спортски центри	10 - 50
Хотели са клима уређајима	30 - 70
Хотели без клима уређаја	20 - 30
Мале пословне зграде	15 - 30
Трговине	25 - 60

Литература:

- 1 *Срђо Мрђа: Методологија и критеријуми за планирање преносне мреже ЕПС-а. Студија, 2000. година.*
- 2 *др Јован Нахман: Поузданост електродистрибутивних мрежа (Студија, 2000.).*
- 3 *Техничке препоруке ЕД Србије.*

САДРЖАЈ

Р. бр.		Стр.
1	Опсег важења и намена	1
2	Термини и дефиниције	1
3	Врсте планова развоја ЕД мреже	3
4	Општи услови за конципирање ЕД мреже	4
5	Основни технички подаци	5
6	Погонски и амбијентни услови	5
7	Елементи ЕД мреже	7
8	Принципи обликовања ЕД мреже	14
9	Прогноза електричне енергије и снаге	16